

Fecr Yayınları: 807

**İBN HAZM'IN 'el-MUHALLÂ'SINDA ELE ALDIĞI
EBÛ YÛSUF'UN GÖRÜŞLERİNİN TAHKİKİ**

Ümmüebiha SİNOĞLU

(<https://orcid.org/0000-0002-4380-9438>)

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.

(Sertifika no: 13178)

Editör

Arş. Gör. İsa YALÇIN

(<https://orcid.org/0000-0002-1735-2489>)

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK

Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA

Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Şubat 2024

ISBN: 978-625-6602-61-8

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1

Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60

Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

**İBN HAZM'IN 'el-MUHALLÂ'SINDA
ELE ALDIĞI
EBÛ YÛSUF'UN GÖRÜŞLERİNİN
TAHKİKİ**

Ümmüebiha SİNOĞLU

Ankara 2024

Ümmüebiha SİNOĞLU

Ümmüebiha SİNOĞLU, 1995 yılında Van'ın Erciş ilçesinde doğdu. İlköğrenimine Erciş'te başlayan SİNOĞLU, Yalova'nın Çınarcık ilçesinde ilköğrenimini tamamladı. Ortaöğrenim ve liseyi memleketi olan Erciş'te devam ederek bitirdi. 2013 yılında başladığı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nden 2018 yılında mezun oldu. Aynı yıl Temel İslâm Bilimleri Anabilim Dalı / İslâm Hukuku Bilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı. 2019 yılında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenini olarak atandı. Mesleki hayatına başlayan SİNOĞLU, bu süre zarfında açık lise dahil olmak üzere farklı eğitim kurumlarında görev aldı. 2022 yılında yüksek lisansını tamamladı. 2023 yılında Ürdün'de Arapça eğitimler aldı. Bunun yanısıra SİNOĞLU, Adalet ile Siyasi Bilimler ve Uluslararası İlişkiler alanında öğrenim görmektedir. Halen Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenini olarak görevini icra etmektedir.

Ebû Hüreyre'den (r.a) rivâyet edildiğine göre

Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu:

“İnsan öldüğü zaman amel defteri kapanır.

Üç kimse bundan müstesnadır:

*Sadaka-i câriye yani faydası kesintisiz devam eden hayır,
kendisinden faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.”*

(Müslim, Vasiyyet, 14; Ebû Dâvud, Vasâyâ, 14; Nesâî, Vasâyâ, 8.)

Yüce Rabbimden Anne ve Babamın ömürlerine bereket diler,
bu kitabımı onlara ithaf ederim...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	11
ÖNSÖZ	13
GİRİŞ	17
a. Araştırmanın Konusu	17
b. Araştırmanın Önemi	17
c. Araştırmanın Amacı	20
d. Araştırmanın Metodu	20

BİRİNCİ BÖLÜM

İBN HAZM'IN HAYATI, İLMÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

I. İbn Hazm'ın Hayatı	23
II. İbn Hazm'ın İlmî Şahsiyeti	28
III. İbn Hazm'ın Eserleri	33
A. <i>el-Muhallâ bi'l-âsâr fi şerhi'l-mücellâ bi'l-ihisâr</i>	35
1. <i>el-Muhallâ</i> Adlı Eserin Fıkıhtaki Yeri ve Önemi	36
2. <i>el-Muhallâ</i> Adlı Eserle İlgili Yapılan Çalışmalar	37

İKİNCİ BÖLÜM

EBÛ YÛSUF'UN HAYATI, İLMÎ ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

I. Ebû Yûsuf'un Hayatı	39
II. Ebû Yûsuf'un İlmî Şahsiyeti	44
III. Ebû Yûsuf'un Eserleri	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

el-MUHALLÂ'DA EBÛ YÛSUF'A NİSPET EDİLEN GÖRÜŞLERİN TAHKİKİ

I. İbâdat	49
A. Tahâret	50
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler	50
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüşler	68
B. Namaz	72
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler	72

2. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	85
C. Cenaze -----	86
1. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	86
D. İ'tikâf-----	87
E. Zekât-----	88
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler -----	88
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	99
F. Oruç-----	100
G. Hac -----	101
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler -----	101
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüşler -----	109
H. Cihad-----	111
I. Yiyecekler-----	113
İ. Avlanma-----	114
J. İçeceklerde Helaller ve Haramlar-----	114
K. Adak-----	117
L. Yemin-----	119
II. Borçlar Hukuku-----	120
A. Karz/Borç-----	120
B. Havâle-----	122
C. Kefâlet -----	123
D. Mallar Üzerindeki İstihkak Gasp ve Suçlar-----	124
E. İcâre -----	126
F. Âbık/Kaçak ve Cûalede Ödül -----	126
G. Müzâraa ve Mugârese-----	129
H. Ürün Üzerine Muamele -----	131
I. İhyâ-ı Mevât ve İktâ -----	132
İ. İkrar -----	133
J. Hacr/Kısıtlama -----	134
K. Bey' /Satım Akdi -----	137
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler -----	137
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüşler -----	146
L. Hibe-----	146
M. İtk/Âzad -----	147
N. Kitâbet -----	148
O. Ferâiz/Miras -----	149
Ö. Vasiyet-----	150

P. Hastanın Fiilleri-----	152
R. Kazâ/Yargılama-----	153
S. Şahitlik-----	154
III. Aile Hukuku-----	159
A. Nikâh-----	159
B. Radâ'-----	162
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüş-----	162
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	163
C. Zihâr-----	163
1. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	163
D. Nikâhın Feshi-----	164
E. Talâk-----	167
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler-----	167
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	174
IV. Ceza Hukuku-----	175
A. Öldürme Kısas ve Diyet-----	175
B. Âkile, Kasâme ve İsyancıların Öldürülmesi-----	184
C. Hadler-----	184
1. Nispetinde Hata Bulunmayan Görüşler-----	184
2. Nispetinde Hata Bulunan Görüş-----	187
D. Muharibîn-----	188
E. Hırsızlık-----	189
SONUÇ-----	191
KAYNAKÇA-----	195

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.mlf.	: Aynı müellif
bk.	: Bakanız
ev.	: Çeviri
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editör
haz.	: Hazırlayan
gr.	: Gram
.	: Ölüm Tarihi
MEB	: Milli Eēitim Basımevi
(s.a.v.)	: Sallallh aleyhi ve sellem
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trc.	: Tercüme Eden
ts.	: Tarihsiz
thk.	: Tahkik
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve devamı
vs.	: Vesaire

ÖN SÖZ

Fıkıh, ibâdat ve hukuk konularından müteşekkildir. İslâm dini de kişiye ilk vazifesinin Allah'a kulluk görevi olduğunu bildirmekte ve öncelikle bu vazifeyi en iyi şekilde yerine getirmesi gerektiğini telkin etmektedir. Dolayısıyla kişi kulluk görevini yerine getirebilmek adına dini vecibeler hususunda titizlikle hareket etmeyi vazife bilmeli ve istenilen doğrultuda yaşamaya azami derecede önem vermelidir. Kişi hem dini vecibelerini yerine getirebilmek hem de hukuki hususlar için ilk etapta Kur'ân-ı Kerîm'e akabinde yüce kitabın açıklayıcısı konumunda olan sünnet-i seniyyeye müracaat etmelidir. Aynı zamanda kişi amelî ve şer'î hükümleri en doğru şekilde hayata geçirebilmek adına konunun uzmanı mezhep kurucularına ve bu mezhepler içerisinde de kendi yetkinliğini kanıtlamış fakîhlere yönelme ihtiyacı hissedebilmektedir. Fakîhlerin görüşlerine ulaşabilmek adına ise alanın muteber kaynaklarına başvurulmaktadır. Bu sebeple eserler içerisinde yer alan bilgilerin doğruluğunun ehemmiyeti hususu ortaya çıkmaktadır.

Literatürde ise *el-Muhallâ* üzerine yapılan çalışmalar dikkatleri celbetmektedir. Nitekim bu çalışmalar sonucunda İbn Hazm'ın (ö. 456/1064) *el-Muhallâ* adlı eserinde Ebû Hanîfe, Ahmed b. Hanbel, İmam-ı Şafî, Mâlik b. Enes ve diğer âlimlerin görüşlerini aktarırken bazı hataların sâdır olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmaların yanı sıra eser üzerinde Ebû Yûsuf'a (ö. 182/798) dair herhangi bir tahkik çalışmasının bulunmaması sebebiyle çalışmamızda sıklıkla müracaat edilen ve Mukayeseli İslâm Hukuku'nun ana kaynaklarından biri olan İbn Hazm'ın *el-Muhallâ* adlı eserinde Ebû Yûsuf'a ait görüşlerin tahkik edilmesi esas alınmıştır.

el-Muhallâ adlı eserle ilgili yapılan tahkik çalışmalarında 6 yüksek lisans tezi bulunmaktadır. Bu çalışmalar; Hülya Akman

tarafından *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde Ebû Hanîfe'ye Nispet Edilen Görüşlerin Tahkiki (İbadetler Örneği)*, Jauharıl Ulya tarafından, *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde İmam Şâfî'ye Ait Görüşlerin Tahkiki (İbadetler Örneği)*, Ömer Faruk Takım tarafından *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde Ahmed b. Hanbel'e Ait Görüşlerin Tahkiki (İbadetler Örneği)*, Vezbet Kartal tarafından *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde İmam Şâfî'ye Nispet Edilen Görüşlerin Tespit ve Tahkiki (Aile Hukuku Örneği)*, Mia Siti Nurazizah tarafından, *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde İmam Şâfî'ye Ait Görüşlerin Tahkiki (Aile Hukuku Örneği)* ve Canan Kösetürk tarafından *İbn Hazm'ın el-Muhallâ Adlı Eserinde Ebû Hanîfe'ye Nispet Edilen Görüşlerin Tahkiki (Aile Hukuku Örneği)* ile ilgili bitirilmiş yüksek lisans tezleri mevcuttur.

Çalışma giriş, üç bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Birinci bölümde İbn Hazm'ın hayatı, ilmî şahsiyeti, eserleriyle müellifin *el-Muhallâ* adlı eseri ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. İkinci bölümde Ebû Yûsuf'un hayatı, ilmî şahsiyeti ve eserleri yer almaktadır. Üçüncü bölüm ise çalışmanın ana konusunu teşkil etmektedir. Bu bölümde İbn Hazm'ın *el-Muhallâ* adlı eserinde, Ebû Yûsuf'a nispet ettiği görüşler Hanefî mezhebinin temel kaynakları üzerinden tahkik edilmiş ve değerlendirilmiştir.

Büyüklerimiz tarafından ilmin başlangıcının acı, nihayete erdirme hususunun ise tatlı olduğu söylenegelmiştir. Öncelikle ele almış olduğum çalışmayı nihayete erdirme hususunu bahşeden Rabbim'e sonsuz hamdolsun. Bilgilendirme ve yönlendirme noktasındaki desteğinden ve çalışmama göstermiş olduğu titizlikten dolayı danışmanım Doç. Dr. Mehmet Selim Aslan hocama teşekkür ederim. Çalışmama katkılarından dolayı Prof. Dr. Osman Şahin, Doç. Dr. Mustafa Harun Kıyık ve Doç. Dr. Muhammed Laif Altun hocalarıma teşekkür ederim. Kitabımı okuyarak revize edilmesi gereken hususları titizlikle düzelten ve mizanpaj çalışmalarını tamamlayarak yayıma hazır hale getiren Arş. Gör. İsa Yalçın hocama teşekkür ederim. Son olarak yoğun-

luğumun yorgunluğa dönüştüğü bu süreçte maddî, mânevî desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen kıymetli annem Seyyide Nermin Sinoğlu hanımefendiyle, kıymetli babam Seyyid Mehmet Ali Sinoğlu beyefendiye ve aileme teşekkür ederek bu âcizane çalışmayı tüm okuyucuların istifadesine saygılarımla sunarım.

Ümmüebiha SİNOĞLU
Van 2024